

Przypowieść o twórcy i jego dziele w wierszu C.K. Norwida *Fortepian Szopena*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Fortepian Szopena*.
- Źródło: Stanisław Jerschina, *Fortepian Szopena*, „Zdrój” 1946, nr 6, s. 1-2.
- Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Fortepian Szopena*, [w:] tegoż, *Poezje. Wybór*, Warszawa 2015, s. 192-195.

Przypowieść o twórcy i jego dziele w wierszu C.K. Norwida *Fortepian Szopena*

Fortepian

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Fortepian Szopena Cypriana Kamila Norwida to wieloetapowy i wielowątkowy utwór. Jest nie tylko wykładnią stanowiska poety na temat sztuki i literatury. Jest nie tylko artystycznym zapisem jednego z najtragiczniejszych fragmentów historii Polski. Jest wierszem o charakterze paraboli, przypowieści, bowiem jego głębszy sens odwołuje się do uniwersalnych prawd o człowieku i wyzwaniach, przed którymi stoją przyszłe pokolenia:

” Stanisław Jerschina

Fortepian Szopena

Koroną poezji zrodzonej pod znakiem powstania styczniowego jest słynny już dziś poemat liryczny *Fortepian Szopena*.

Źródło: Stanisław Jerschina, *Fortepian Szopena*, „Zdrój” 1946, nr 6, s. 1-2.

Twoje cele

- Poznasz okoliczności powstania wiersza *Fortepian Szopena*.
- Przedstawisz poglądy Cypriana Kamila Norwida na temat twórczości Fryderyka Szopena.
- Wyjaśnisz, dlaczego muzyka była szczególnie ważna dla twórców romantyzmu.
- Zinterpretujesz wielowątkowość wiersza Cypriana Kamila Norwida.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

Aby dowiedzieć się więcej na temat biografii Cypriana Kamila Norwida, zapoznaj się z poniższymi materiałami:

[„Odpowiednie dać rzeczy słowo!” – Norwidowska koncepcja poezji](#)

[Jak się nie nudzić? – ironiczne refleksje Norwida na temat salonów romantycznych](#)

Portret Cypriana Kamila Norwida wykonany przez Józef Łoskoczyńskiego

Paraboliczny charakter wiersza *Fortepian Szopena*

W liryce Norwid chętnie sięgał do [paraboli](#) (przypowieści), alegorii, symbolu, co czyni jego twórczość trudną w interpretacji i odbiorze. Poeta zaczynał od konkretów, drobnych szczegółów, by następnie poszerzyć ich treść, nadać im wielowymiarowość. Tym samym tworzył zróżnicowany i wcale niełatwy w odczytaniu system znaczeń, przeciwstawiając się poezji łatwej w odbiorze, niewymagającej od czytelnika wysiłku

intelektualnego. Inną cechą formalną twórczości literackiej Norwida jest zastosowanie ironii, która realizuje się w dwóch wariantach: ironii czasów i ironii zdarzeń. Wynika ona z kontrastu, jaki rysuje się między wydarzeniami historycznymi a nieadekwatnymi do nich działaniami (zawsze jest coś „nie w czas i nie w porę”). Oprócz ironii poeta cenił również milczenie, ciszę, którą uczynił wręcz zasadą organizującą kompozycję utworów. Dzięki graficznej organizacji cisza narzuca się sama, a poszczególne wyrazy nabierają nowego sensu, odkrywają przed czytelnikiem swe drugie, symboliczne znaczenie.

Słynny wiersz Norwida *Fortepian Szopena* poświęcony jest ideałowi piękna. Tłem historycznym utworu było wyrzucenie przez okno pałacu Zamoyskich fortepianu, na którym niegdyś grywał Szopen, w odwecie za nieudany zamach na carskiego namiestnika w Królestwie Polskim. Wyraźnie rysuje się tu konflikt między pięknem idealnym a rzeczywistością („Ideał - sięgnął bruku”), ale okazuje się, że zniszczenie fortepianu nie oznacza unicestwienia wartości, które instrument symbolizuje. Moment sięgnięcia bruku symbolizuje bowiem wtopienie się w codzienność, w życie każdego z nas. Sięgając bruku, ideał wtopił się w życie.

Wystąpił błąd

Nagranie dźwiękowe o utworze *Fortepian Szopena* Norwida.

” Cyprian Kamil Norwid

Fortepian Szopena

DO ANTONIEGO C.....

La musique est une chose étrange!

[Byron](#)

L'art?... c'est l'art – et puis, voilà tout.

[Béranger](#)

I

Byłem u Ciebie w te dni przedostatnie

Niedocieczonego wątku

Pełne, jak Mit,

Blade – jak świt...

– Gdy życia koniec szepce do początku:

„Nie stargam Cię ja – nie! – Ja... u-
wydatnię!...”

II

Byłem u Ciebie w dni te, przedostatnie,

Gdy podobniałeś... co chwila – co chwila –

Do upuszczonej przez Orfeja liry,

W której się rzutu–moc z pieśnią przesila,

I rozmawiają z sobą struny cztery,

Trącając się,

Po dwie – po dwie –

I szemrząc z cicha:

„Zacząłże on

Uderzać w ton?...”

Czy tak i Mistrz!... że gra... choć – odpycha”.

III

Byłem u Ciebie w te dni, Fryderyku!

Którego ręka – dla swojej białości

Alabastrowej... i wzięcia, i szyku –

I chwiejnych dotknięć – jak strusiowe pióro –

Mięszała mi się w oczach z klawiaturą

Z słoniowej kości...

I byłeś jako owa postać – którą

Z marmurów łona,
Niżli je kuto,
Odejma dłuto –
Geniuszu... wiecznego Pigmaliona!

IV

A w tym... coś grał – i co? zmówił ton – i co? powie –
Choć inaczej się echa ustroją,
Niż gdy błogosławiłeś ręką Swoją
Wszelkiemu akordowi –
A w tym... coś grał – taka była prostota
Doskonałości Peryklejskiej,
Jakby starożytna która Cnota,
W dom modrzewiowy wiejski
Wchodząc, rzekła do siebie:
„Odrodziłam się w Niebie
I stały mi się Arfą – wrota,
Wstęgą – ścieżka...
Hostię – przez blade widzę zboże...
Emanuel już mieszka
Na Taborze!”

V

I była w tym Polska – od zenitu
Wszechdoskonałości dziejów
Wzięta tęczą zachwytu –
– Polska – przemienionych kołodziejów!
Taż sama – zgoła,
Złoto-pszczoła!...
(Poznał-ć-że bym ją – na krańcach bytu!...)

VI

I – oto – pieśń skończyłeś – – i już więcéj
Nie oglądam Cię – – jedno – słyszę:
Coś?... jakby spór dziecięcy –
– A to jeszcze kłóćą się klawisze
O niedośpiewaną chęć:
I trącając się z cicha,
Po ośm – po pięć –
Szemrzą: „począłże grać? czy nas
odpycha??...”

VII

O Ty! co jesteś Miłości-profilem,
Któremu na imię Dopełnienie;
Te – co w Sztuce mianują Stylem,
Iż przenika pieśń, kształci kamienie...
O! Ty – co się w dziejach zowiesz Erą,
Gdzie zaś ani historii zenit jest,
Zwiesz się razem; Duchem i Literą,
I consummatum est...
O! Ty... Doskonałe – wypełnienie,
Jakikolwiek jest Twój i gdzie?... znak...
Czy w *Fidiasu*? Dawidzie? czy w Szopenie?
Czy w Eschylesowej scenie?...
Zawsze – zemści się na tobie... BRAK!
– Piętnem globu tego – niedostatek:
Dopełnienie?... go boli!...
On – rozpoczynać woli
I woli wyrzucać wciąż przed się – zadatek!
– Kłós?... gdy dojrzał – jak złoty kometa –

Ledwo że go wiew ruszy –
Deszcz pszenicznych ziarn prószy,
Sama go doskonałość rozmieta...

VIII

Oto patrz – Fryd[e]ryku!... to – Warszawa:
Pod rozpłomienioną gwiazdą
Dziwnie jaskrawa – –
– Patrz, organy u Fary; patrz! Twoje gniazdo –
Owdzie – patrycjalne domy stare
Jak Pospolita – rzecz,
Bruki placów głucho i szare
I Zygmuntowy w chmurze miecz.

IX

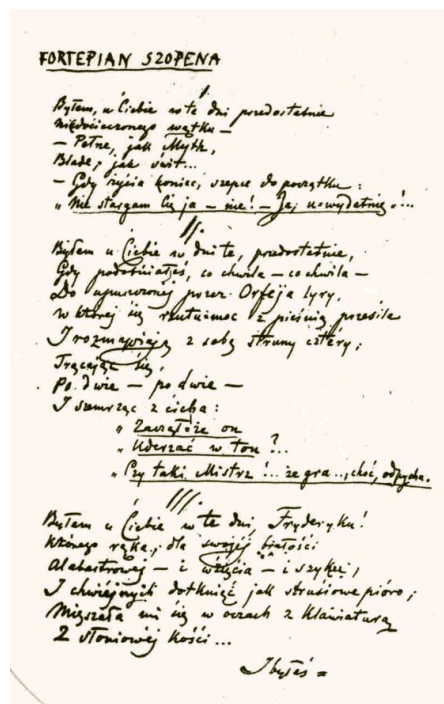
Patrz!... z zaułków w zaułki
Kaukaskie się konie rwą –
Jak przed burzą jaskółki,
Wyśmigając przed pułki:
Po sto – po sto – –
– Gmach – zajął się ogniem, przygasł znów,
Zapłonął znowu – – i oto – pod ścianę –
Widzę czoła ożałobionych wdów
Kolbami pchane – –
I znów widzę, acz dymem oślepiam,
Jak przez ganków kolumny
Sprzęt, podobny do trumny
Wydźwigają... runął... runął... – Twój fortepian!

X

Ten!... co Polskę głosił – od zenitu
Wszechdoskonałości dziejów
Wziętą hymnem zachwytu –
Polskę – przemienionych kołodziejów:
Ten sam – runął – na bruki – z granitu!
I oto – jak zacna myśl człowieka –
Poterany jest gniewami ludzi;
Lub – jak – od wieka
Wieków – wszystko, co – zbudzi!
I oto – jak ciało Orfeja –
Tysiąc pasyj rozdziera go w części;
A każda wyje: „nie ja!...”
„Nie ja!” – zębami chrzęści –

Lecz Ty? – lecz ja? – uderzmy w sądne pienie,
Nawołując: „Ciesz się, późny wnuku!...”
Jękły głuche kamienie
Ideał sięgnął bruku – –”

Źródło: Cyprian Kamil Norwid, *Fortepian Szopena*, [w:] tegoż, *Poezje. Wybór*, Warszawa 2015, s. 192–195.

Rękopis Fortepianu Szopena

Źródło: domena publiczna.

Symboliczne zakończenie poetyckiego monumentu

Utwór ma dynamiczny i wielowątkowy przebieg. Zawiera poglądy poety na temat sztuki ale przede wszystkim kompozycji samego Szopena. Nazywa je ideałem, pochlebia („gdy błogosławiłeś sam ręką Swoją / Wszelkiemu akordowi —”), widzi nawiązania do szlacheckiej kultury greckiej (np. poprzez zestawienie z Fidiaszem), by następnie w sposób wysoce artystyczny, konstruując poetycki dialog, pokazać dramatyczne losy w historii Polski („Oto patrz — Fryd[e]ryku!... to — Warszawa: / Pod rozpłomienioną gwiazdą / Dziwnie jaskrawa — —”). Paraboliczność utworu ujawnia się w słynnym zakończeniu, jednym z najbardziej symbolicznych w literaturze romantyzmu i literatury polskiej w ogóle: *ideał sięgnął bruku*. Z jednej strony odwołuje się do faktycznych wydarzeń (wyrzucenia fortepianu artysty z kamienicy), z drugiej – do powinności stojących przed następnymi pokoleniami, które, by sztuka mogła przetrwać, muszą pielęgnować jej wytwory.

Słownik

alegoria

(gr. *allēgoría* od *allēgoréo* – mówię w przenośni, obrazowo) – postać, idea lub wydarzenie, które poza dosłownym znaczeniem ma również sens przenośny;

w przeciwieństwie do symbolu alegorię interpretuje się jednoznacznie; np. kobieta z wagą i przepaską na oczach jest alegorią sprawiedliwości

ironia

(gr. *eironeía* – przestawianie, pozorowanie) – drwina, złośliwość lub szyderstwo ukryte w wypowiedzi pozornie aprobującej, nadanie wypowiedzi odwrotnego sensu w stosunku do tego, co wynika ze znaczenia użytych słów, na przykład w celu ośmieszenia poglądów czy cech rozmówcy lub pokazania dystansu wobec osób czy zjawisk; wypowiedź zawierająca ironię najczęściej jest krytyką lub naganą, która przyjmuje formę pozornej pochwały; ironia jest narzędziem literackim, w którym wybrane słowa są celowo używane do wskazania znaczenia innego niż dosłowne, można wyróżnić ironię słowną i sytuacyjną

parabola

(gr. *parabole* – porównanie) – alegoryczne opowiadanie o treści moralnej i dydaktycznej lub religijnej

symbol

(gr. *symballein* – znaczący, rozpoznawczy kawałek przedmiotu) – element rzeczywistości materialnej (rzecz, zjawisko, roślina, zwierzę lub osoba) obdarzony dodatkowym, abstrakcyjnym znaczeniem; znaczenie to jest niejednoznaczne, często celowo niejasne, odwołujące się bardziej do pewnej sfery znaczeń niż pojedynczego pojęcia; np. róża jako symbol m.in. miłości, namiętności, kobiecości, cierpienia, pragnienia, tęsknoty

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Na podstawie prezentacji multimedialnej sformułuj notatkę na temat okoliczności powstania wiersza *Fortepian Szopena* oraz motywacji, którymi kierował się poeta przy jego tworzeniu.

Polecenie 2

Kompozycje Szopena miały dla historii Polski istotne, symboliczne znaczenie. Wysłuchaj *Poloneza d-moll* Fryderyka Szopena zamieszczonego w prezentacji. Następnie porównaj go do wiersza Norwida *Fortepian Szopena*. Zwróć uwagę na takie elementy, jak: rytm, budowanie napięcia, kompozycja, nastrój.

Słownik

historiozofia

(gr. *historiā*; gr. *sophia* - mądrość) - inaczej filozofia dziejów, filozofia historii; dziedzina filozofii zajmująca się rozważaniem sensu procesów historycznych oraz zachodzącymi w nich prawidłowościami; do podstawowych problemów historiozofii należą pytania o to, czy dzieje mają swój ostateczny cel, czy poszczególne wydarzenia mają charakter przypadkowy, czy są zdeterminowane ogólnymi prawami, czy są powtarzalne

Film edukacyjny

Polecenie 1

Na podstawie wykładu prof. Michała Kuziaka wyjaśnij, jakie znaczenie dla twórców epoki romantyzmu miała muzyka.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem </preview/resource/RiPSOKXr5vpwA>

Fortepian Szopena – Cyprian Kamil Norwid

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Fortepian Szopena – Cyprian Kamil Norwid.

Polecenie 2

Sformułuj notatkę na temat różnic w poglądach Mickiewicza i Norwida na temat twórczości Szopena.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Dla nauczyciela

Autor: Maria Gniłka-Somerlik

Przedmiot: Język polski

Temat: Przypowieść o twórcy i jego dziele w wierszu C.K. Norwida *Fortepian Szopena*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielanekę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- 16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- 1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych;

pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

IV. Samokształcenie.

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Lektura obowiązkowa

22) Cyprian Kamil Norwid, wybrane wiersze;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

4) porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;

Lektura obowiązkowa

16) Cyprian Kamil Norwid, Bema pamięci żałobny rapsod, Fortepian Szopena, Czarne kwiaty (fragmenty), Promethidion (fragmenty);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśnia tło historyczne wiersza *Fortepian Szopena* Cypriana Kamila Norwida;
- dostrzega i wskazuje kluczowe treści wiersza;
- interpretuje wiersz Norwida w kontekście jego poglądów na temat twórczości kompozytora;
- ocenia wartość muzyki dla twórców romantyzmu.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- wirtualna wycieczka;

- praca twórcza - słuchowisko.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją

Na kilka tygodni przed lekcją nauczyciel dzieli uczniów na dwie grupy. Zadaniem uczniów jest przygotowanie słuchowiska na podstawie wiersza Cypriana Kamila Norwida *Fortepian Szopena*. Słuchowisko powinno mieć formę kilkuminutowego nagrania (forma pliku uzgodniona uprzednio z nauczycielem). Podstawową treścią nagrania powinna być deklamacja wiersza Norwida. Uczniowie mogą wykorzystać dźwięki tła (ale także fragmenty utworów Szopena) interpretujące i uzupełniające wydarzenia i symbole przedstawione w wierszu.

Nauczyciel bierze pod uwagę przede wszystkim kreatywność, nie możliwości techniczne.

Faza wprowadzająca

W fazie wprowadzającej nauczyciel podkreśla znaczenie utworu Cypriana Kamila Norwida. Pomocne w tym zakresie może być „Wprowadzenie”. Nauczyciel podaje cele

lekcji a jej temat zapisuje na tablicy.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel poleca uczniom zapoznanie się z treścią multimedium. Wszyscy uczniowie wykonują polecenia. Następnie uczniowie pogłębiają swoją wiedzę zapoznając się z treścią sekcji „Przeczytaj”.
2. Grupy uczniów prezentują swoje słuchowiska. Cały zespół klasowy ocenia, czy udało się oddać nastrój dramatycznej treści wiersza Norwida.

Faza podsumowująca

Nauczyciel w fazie podsumowującej prezentuje uczniom stronę Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina: www.nifc.pl. Uczniowie odbywają wirtualny spacer po Muzeum Fryderyka Chopina (wersja 3D). W podsumowaniu cały zespół klasowy omawia swoje wrażenia.

Materiały dodatkowe:

- *Cyprian Norwid. Osobność*, red. A. Nowakowski, Kraków 2018.
- Ferdynand Hoesick, *Chopin. Życie i droga twórcza*, t. 1-3, Warszawa 1910-1911 (wydania z lat 60.).

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Prezentacja multimedialna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.